The Clean Paper

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Малите деца не се едноставно себични во почетокот: нивните брзи избори беа попросоцијални од бавните

Во студија на 537 деца што зборуваат италијански, на возраст од 3 до 10 години, истражувачите побараа децата да донесуваат социјални одлуки под временски притисок или по одложување. Брзите одговори на најмладите беа покооперативни и почесни и покажуваа поголема подготвеност да прифатат ниски понуди од нивните бавни одговори. Како што децата растеа, таа интуитивна просоцијалност не исчезнуваше — наместо тоа, просоцијалноста при размислување растеше додека не ја достигна. Внимателното читање: ова не е доказ дека децата насекаде се природно добри. Тоа е доказ, во еден северноиталијански примерок и сет лабораториски игри, дека раните просоцијални импулси можат да бидат стабилни додека рефлективното просоцијално размислување ги достигнува.

Written by Cinzia Vaglio · Cross-checked by Lucio Vaglio · Edited by Michele Renda · Figures by Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood*, Francesco Margoni, Francesco Nava, Chiara Sotis, Matthew R. Levy, Valerio Capraro and Elena Nava, Nature Human Behaviour (2026) · DOI: 10.1038/s41562-026-02487-4

Бавниот пат до просоцијално однесување

Ако го натерате тригодишно дете брзо да одлучи дали ќе сподели, ќе соработува или ќе ја каже вистината, што очекувате да се случи?

Лесната приказна вели дека импулсот е себичен, а размислувањето е морално. Детето ја грабнува бонбоната; постарото, поразмислено дете учи самоконтрола. Овој труд ја усложнува приказната. Во голем примерок на деца што зборуваат италијански, најмладите деца биле попросоцијални кога одговарале брзо отколку кога морале да чекаат. Кај постарите деца, интуитивните одговори не станувале помалку просоцијални. Се менувала бавната страна: просоцијалноста при размислување растела со возраста додека не го достигнала брзиот одговор.

Токму формата на резултатот е важна. Тој не вели „децата се раѓаат добри“. Не вели ни „размислувањето ги прави децата себични“. Ова е развојно тврдење: раните просоцијални реакции се појавуваат во брзите избори и остануваат приближно стабилни, додека просоцијалните избори направени по одложување се зајакнуваат низ детството.

Што направиле авторите

Тимот тестирал **537 деца** на возраст од **3 до 10 години** во Милано, Италија. Секое дете било случајно распределено во еден од два режима на одлучување:

- **Временски притисок:** одговор во рок од 10 секунди.
- **Временско одложување:** чекање најмалку 10 секунди пред одговор.

Потоа секое дете извршило сет социјални задачи прилагодени за деца, со бонбони, измислени партнери и едноставни морални сценарија. Вкупно, секое дете донело **19 одлуки**.

Задачите покривале повеќе видови социјално однесување:

- **Public Goods Game**, каде децата решавале колку бонбони да стават во заеднички фонд што потоа се удвојува и дели.
- **Dictator Game**, каде решавале колку бонбони да дадат на друго дете.
- **Ultimatum Game**, каде прифаќале или одбивале понуди што ги делат бонбоните нерамномерно.
- **Deception Game**, каде лажењето му давало повеќе бонбони на детето, а помалку на партнерот.
- Две за деца приспособени **морални дилеми**, каде едно дете може да биде повредено за да се спасат пет други.

Авторите не ги третирале овие како пет изолирани игри. Со факторска анализа провериле дали изборите се групираат во пошироки особини. Се издвоиле три фактори:

- **Просоцијалност:** соработка, давање, чесност и подготвеност да не се наштети на добивката на друг играч во еднократни ситуации.
- **Социјален оптимизам:** верување дека другите деца ќе соработуваат.
- **Прифатливост:** општа подготвеност да се прифатат понуди, дури и неправедни.

Тоа е важно бидејќи главниот резултат не е за една единствена задача со делење бонбони. Тој е образец низ повеќе различни одлуки.

> **Што значат „интуиција“ и „размислување“ тука**
>
> „Интуиција“ во овој труд не значи мистично внатрешно морално чувство. Значи избор направен под временски притисок: детето морало да одговори во рок од 10 секунди.
> „Размислување“ е спротивната експериментална рамка: детето морало да почека најмалку 10 секунди пред да одговори.
> Таквата манипулација е вообичаена во истражувањата на двојни процеси, но сепак е само индиректна мерка. Брзиот одговор не е чист инстинкт, а одложениот не е чист разум. Затоа тврдењето на трудот е потесно и почисто: под овие услови на временски притисок и одложување, просоцијалното однесување следело различни развојни патишта.

Што откриле

Главниот резултат е вкрстување на развојните патишта на брзите и бавните просоцијални избори.

На **3-годишна возраст**, децата во брзата состојба имале повисок резултат на факторот Просоцијалност од децата во бавната состојба. Пријавениот ефект бил **beta** = **0.66** со **95% интервал на доверба од 0.35 до 0.97** (водич). Со едноставни зборови: кај најмладите деца, условот со брз избор бил поврзан со попросоцијално однесување.

За таа брза просоцијалност **немало јасни докази дека расте или опаѓа со возраста**. Авторите не наоѓаат силен возрасен тренд во интуитивната Просоцијалност.

Бавната состојба била поинаква. **Просоцијалноста при размислување растела со возраста** (**beta** = **0.09**, 95% CI 0.04 до 0.13). Како што децата стареле, јазот меѓу брзите и бавните избори се намалувал. До **9–10 години**, трудот не наоѓа значајна разлика меѓу двата режима на одлучување.

Другите два фактори се однесувале поинаку:

- **Социјалниот оптимизам** не покажал докази дека варира според возраста или режимот на одлучување.
- **Прифатливоста** опаѓала со возраста, особено при временско одложување: постарите деца биле помалку општо подготвени да ги прифаќаат понудите на другите.

Резултатите по поединечни задачи додаваат нијанси. Брзиот услов бил поврзан со повеќе соработка кај најмладите деца во Public Goods Game и со поголема чесност во Deception Game. Не покажал јасно дека ги прави младите деца поалтруистични во Dictator Game. Значи трудот не вели „интуицијата го засилува секој вид просоцијално однесување“. Вели дека еден широк просоцијален фактор, составен од повеќе задачи, бил повисок под временски притисок рано во детството, додека просоцијалноста при размислување растела со возраста.

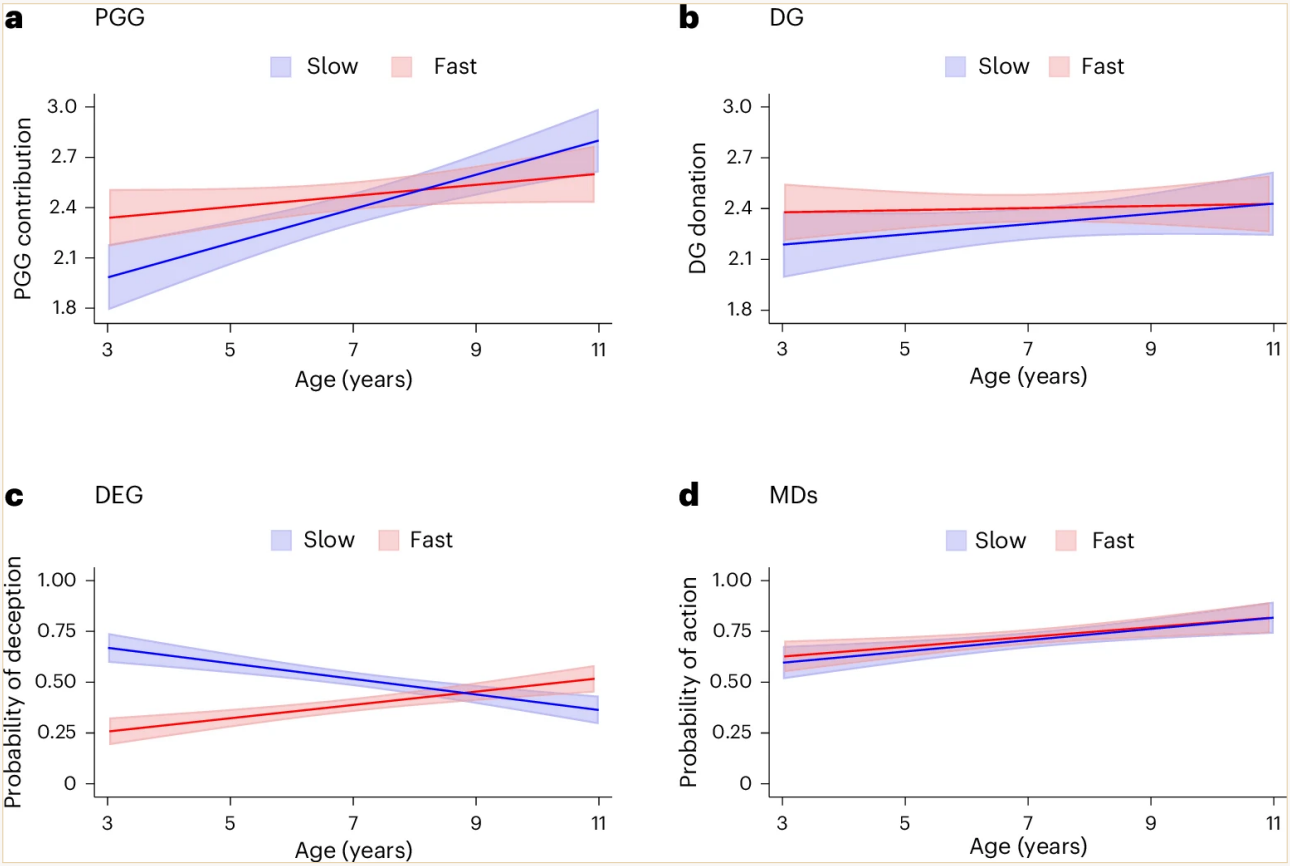

Figure 3 од трудот го прикажува резултатот по задача. PGG е Public Goods Game, задача за соработка каде децата придонесуваат бонбони во заеднички фонд. DG е Dictator Game, задача за давање. DEG е Deception Game, каде чесноста се натпреварува со подобра добивка за детето. MDs се Moral Dilemmas, каде детето одлучува дали една личност може да биде повредена за да се спасат пет. Секој панел покажува како однесувањето се менува со возраста по контролирање на режимот на одлучување. Линиите се предвидени вредности од обична least-squares регресија; засенчените појаси се 95% интервали на доверба групирани по учесник. За општ читател главната поента е нијансата: широкиот резултат за Просоцијалност е составен од повеќе игри, а кривите по задачи не се идентични.

Margoni et al. / Nature Human Behaviour CC BY 4.0

Резултатот не е слоган

Постојат два примамливи слогана, и двата се премногу едноставни.

Првиот е: **децата природно се добри**. Трудот не го докажува тоа. Примерокот бил од деца што зборуваат италијански од Северна Италија, регрутирани преку училишта и градинки што опслужуваат население со средни приходи. Авторите експлицитно предупредуваат против широки културни генерализации.

Вториот е: **размислувањето ги прави луѓето себични**. Ниту тоа не го покажува трудот. Кај постарите деца, бавните просоцијални избори станувале посилни. Развојната приказна не е пад од невиност. Повеќе личи на пренос: она што рано се појавува во брзите избори со возраста станува сè подостапно и во рефлективното одлучување.

Токму таа разлика е суштинска. Студијата не прашува дали децата се добри или лоши. Прашува како различни начини на избор — брз и бавен — се поврзуваат со просоцијалното однесување додека децата растат.

Колку се убедливи доказите?

За главниот образец — разумно силни. Примерокот е голем за ваков развоен експеримент: **537 деца**, распределени од 3 до 10 години. Децата биле случајно распределени во брза и бавна состојба. Авторите не се потпирале на една игра, туку комбинирале повеќе социјални задачи и провериле дали образецот преживува низ повеќе тестови на робусност.

Трудот ги известува и помалку возбудливите проверки што всушност се важни. Резултатите останале кога возраста била поделена во групи наместо третирана како континуирана линија; кога најмладите деца биле исклучени; кога биле вклучени децата што не ги поминале проверките за разбирање; кога биле исклучени децата што не го почитувале брзиот услов; и кога факторската структура била проценета одделно за помлади и постари деца.

Но ограничувањата се реални.

Прво, **немало неутрална состојба**. Децата или биле турнати да одговорат брзо или морале да чекаат. Значи трудот споредува брзи со одложени избори, а не кој било од нив со слободен, ненаметнат базен услов.

Второ, партнерите биле измислени, иако децата биле наведени да веруваат дека се реални. Тоа е вообичаено за контролирани лабораториски игри, но не е исто што и да се набљудуваат деца како преговараат со вистински соученици во жива социјална ситуација.

Трето, студијата **не била preregistered**. Податоците и материјалите се достапни преку

OSF, но тековната студија не го заклучила планот за анализа однапред.

Четврто, примерокот е културно тесен. Северна Италија не е „детството“ воопшто. Просоцијалниот развој може да варира со социјалните норми, школувањето, семејната средина и економскиот контекст.

Затоа безбедното ниво на доверба е: високо дека овој примерок, под овие задачи и временски услови, го покажал пријавениот развоен образец. Пониско дека истата крива би изгледала непроменето во други култури, задачи или реални интеракции.

Зошто е важно

Возрасните расправи за моралот често криумчарат едноставен модел: импулсот е животинскиот дел, размислувањето е цивилизираниот. Развојната психологија го прави тој модел потежок за одржување.

Во оваа студија, брзите избори на најмладите деца не биле себичната основа што разумот мора да ја коригира. Брзата просоцијалност веќе била присутна. Развојната промена била во тоа што бавните, рефлективни избори станувале попросоцијални со возраста.

Тоа има корисна импликација. Моралниот развој можеби не е само потиснување на лоши импулси. Може да биде и процес со кој децата учат раните кооперативни, чесни и кон другите насочени реакции да ги носат и во побавно, понамерно размислување.

Тоа е потивка и подобра приказна од „децата се чисти“. Вели дека просоцијалноста може да започне како нешто што децата го прават брзо, а со време да стане нешто што можат да го прават и намерно.

Кратко резиме

Истражувачите тестирале 537 деца што зборуваат италијански, на возраст од 3 до 10 години, во социјални задачи што опфаќале соработка, давање, чесност, прифаќање неправедни понуди и морални дилеми. Децата биле случајно распределени или да одговорат брзо, во рок од 10 секунди, или да чекаат најмалку 10 секунди пред одговор. Факторска анализа нашла три поширокі обрасци: Просоцијалност, Социјален оптимизам и Прифатливост. Главниот резултат бил развоен: кај најмладите деца, брзите избори биле попросоцијални од одложените; брзата просоцијалност останувала релативно стабилна со возраста; а просоцијалноста при размислување растела со возраста додека јазот не се затворил околу 9–10 години. Студијата не докажува дека децата насекаде се универзално или вродено добри. Таа покажува, во еден северноиталијански примерок и под конкретни лабораториски услови, дека раните просоцијални импулси можат да останат стабилни додека рефлективното просоцијално

одлучување се зајакнува низ детството.

Проверка без претерување

Што покажува трудот: Во примерок од 537 деца што зборуваат италијански, временскиот притисок бил поврзан со повисока Просоцијалност кај најмладите, додека просоцијалноста при размислување растела со возраста и го достигнала брзиот режим до доцното детство.

Што е веројатно, но не е докажано: Раните просоцијални интуиции можеби се основа што децата подоцна учат да ја изразуваат и преку размислување. Образецот одговара на тоа толкување, но дизајнот не може чисто да ги оддели вродените диспозиции од раното социјално учење.

Што не покажува: Дека сите деца природно се добри; дека размислувањето ги прави децата себични; дека истиот развоен образец важи во сите култури; или дека секој вид просоцијално однесување го следи истиот пат.

Главни ограничувања: Нема временски неутрална состојба; измислени партнери; северноиталијански училиштен примерок; нема preregistration; лабораториски игри што го поедноставуваат реалниот социјален живот.

Колкава доверба треба да има општ читател? Прилично висока за пријавениот образец во рамките на оваа студија. Умерена за поширокото развојно толкување. Ниска за големи тврдења за човечката природа.

Извори

Margoni et al., Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood, Nature Human Behaviour (2026)
https://doi.org/10.1038/s41562-026-02487-4

Open Science Framework repository for study data and materials
https://osf.io/xpsqe/overview